

Leda že by... (o člověku, hadovi a Boží pomoci)

text: Gn 3,1-9

j+s 17.8.2014

čtení: Lk 18,18-27

písně: 420 Svítá 136 162 247,1.5-6 559

Na počátku to nestálo za nic. Tedy dokud se do věci nevložil Bůh, potom už to bylo mnohem lepší (tak se to píše na začátku bible, a aby to nebylo tak dlouhé, když o tom chcete mluvit, zkratkou tomu jedním slovem říkáme stvoření). Předtím to nestálo za nic, za to teď je to náramné. Člověk, muž a žena (hebrejsky Adam a Eva) si žijí jako v ráji. Žijí v Boží zahradě a dostali ji k dispozici.

A protože žijí v Boží zahradě neboli ráji, netrápí je takové ty myšlenky, kterými se hodně lidí zaobírá, totiž jestli to někde jinde než tady u nás náhodou není o hodně lepší; jestli by nebylo výhodnější nebo příjemnější žít v nějaké jiné době než dnes; jestli by nebyl život lepší, když už ho žijeme tady a teď, aspoň s nějakými jinými lidmi, než jaké mám kolem sebe... Tyhle otázky, které se v horších chvílích vybavují, ženu a muže v ráji opravdu netrápí. Adam s Evou dostali životní prostor a k němu životní poslání a všechno to dohromady (tedy život plus vše, co je k životu potřeba, plus poslání) tvoří ráj na zemi.

Jenomže ať chcete, nebo ne, na světě je také zlo. Tady v tom modelovém příběhu se jmenuje had (s obyčejnými plazy si ho prosím nepleťte, ti jsou v tom nevinně) – jmenuje se had a snaží se člověka rozhádat s Bohem. To se ví, že se mu to podaří, zprotivit člověku Boha zas tak těžký úkol není. Člověku ovšem od té doby hrozí, že kvůli hadí úlisnosti a kvůli své vlastní nemoudrosti o všechno to náramné Boží přijde a že to zase nebude stát za nic, jako kdysi na začátku, než se do věci vložil Bůh.

Tak o tom je začátek bible. Jak Bůh stvořil svět (a bylo to náramné), ale jak se to potom člověkům všechno jaksi zašmodrchalo a teď to s námi vypadá bledě. Leda že by... Leda že by se stalo cosi jako zázrak. Že by se zas do věci radši vložil Bůh.

A všechno další, co se bude v bibli dál vyprávět, je tady o tom “leda že by”: o tom, co pro nás a pro naši záchranu Bůh podniká.

Šéf zla, zvaný had, na žádné Boží zásahy nečeká. Nelení a zasévá do Boží zahrady dračí setbu. Nejdřív zkusí Adamovi s Evou zošklivit, co mají, aby jim pro začátek aspoň zkazil radost ze života. A tak svádí jejich pozornost k tomu, co nemají a co nemohou; z toho, co mají a co mohou, dosud měli radost, ale teď se mají dovtípit, že je to málo a že je to nezajímavé.

Aby to s nimi měl snazší, udělá to had tak, že překrutí, co Bůh řekl. „Jakže, Bůh vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?” Nic takového Bůh nezakázal, Adam a Eva mohou jíst ze všech stromů v zahradě kromě jednoho jediného. Had tu Boží větu překroutil jen tak trochu, ale je to strašlivě slizké, nenachytáte ho, vyklouzne vám („pardon já jsem se jen přeslechl...”). Celé se to dá schovat za někoho jiného, což zajistí správná uvozovací věta, třeba “slyšel jsem, že” nebo “říká se” nebo “prý” – a po tomhle úvodu, který nenápadně svaluje vinu za pomluvy na někoho jiného, už se dá zprovoznit nějaká zákeřná polopravda (což je informace, která vypadá docela věrohodně, ale úplně pravdivá není a hlavně: chce ublížit, kvůli tomu je vyřčena).

„Slyšel jsem, že tu v zahradě platí jakési zákazy, prý nesmíte jíst ovoce.” Adam s Evou vědí, že to tak není, ale cosi na té hadí informaci je, z jednoho stromu opravdu jíst nesmíme, to je fakt, ale proč vlastně, co když nás Bůh chce ošidit o něco, nač máme nárok?

A pak přijde brnknutí na další zaručenou strunu: “Proč zrovna vám by měl někdo něco přikazovat nebo zakazovat, vždyť už jste velcí dost, vždyť vy už byste mohli být jako Bůh. Co vám bude pořád někdo určovat pravidla? Stanovte si je sami!”

Všimli jste si? Had se jich nezeptal, jak se jim tu daří, co prožili, nač se těší, co jim dělá radost a co je trápí (proč by se taky ptal, když ho to vůbec nezajímá). Nestará se, podle jakých pravidel žijí a zda jim vyhovují, prostě jim chce prodat své zboží a tomu všechno podřídil. Jakže, vy ještě nemáte, co nabízím? To je jako by vás okradli, to jste s prominutím chudáci...

Znělo to docela svůdně. Tenhle svět není špatný, ale had by nám, Evičko, půjčil na jiný a platit mu to prý budeme až později, víš, až bude chtít a kolik bude chtít, a prý to nebude drahé.

Být jako Bůh... Vševědoucí, kam se hrabe internet. Anebo všudy-přítomný, za chvíličku na druhém konci zeměkoule a pořád online, to by byla nádhera. Anebo všemohoucí, to by teprve bylo!

“Myslíš, Adame, že to budeme potřebovat?”

“Samozřejmě, to je dnes naprostá nutnost!”

“Adame, a co když na to splácení nebudeme mít?”

“I na to pamatoval, Evi. Prý si to bude vybírat od našich potomků, o to se nemáme starat.”

Tak si od hada půjčili na jiný svět, na svůj, podle vlastních pravidel (říkal, ale kdo ví, jestli jim pak spíš nevnutí nějaká svoje). O splátky se nestarali, jak jim řekl, však to jednou někdo zaplatí. Po nás potopa.

My jsme po nich tenhle hřích zdělili.

A pak přišla ta potopa. Ale tak daleko ještě v příběhu nejsme – zatím jen utrhlí a žvýkají ovoce ze zakázaného stromu (a je moc dobré, to snad ten zákaz mu dodává chuť).

Za mnoho let se budou slavní teologové i děti v náboženství ptát, kde se tu ten had vůbec vzal. Jenže to máte, jako když potkáte skutečně zmiji: copak já vím, odkud se tu vzala, prostě tu je, tak musím nějak jednat.

Podobná otázka: když z toho jediného stromu nesměli jíst, proč ho Bůh třeba neplotil?

Jenomže poslyšte, tyhle otázky (odkud se vzalo zlo a proč Bůh neplotil pokušení) zkoušejí setřást odpovědnost a na někoho ji svalit. Na Boha, na osud, na kohokoli...

Zmínil jsem, že začátek bible vypráví o ráji a o tom, jak se to člověku (s hadím přispěním) všechno zašmodrchalo a že z toho není úniku, leda že by... a že o tom “leda že by”, tedy o Boží pomoci, je všechno ostatní, o čem se v bibli píše dál.

V lepších chvílích lidé prosili: “Navrať se k nám, Bože, a vrať nás na dobrou cestu.” V horších chvílích si cestu naplánovali sami, třeba někam do minulosti, jako poutníci na cestě z otroctví, když se pořád chtěli vrátit zpátky. Nebo někam ke světlým zítřkům, třeba jako titíž poutníci, když si vyrobili vůdce-zlaté tele a hodlali ho následovat.

Jaký je proti takovým úletům protilék?

Za první: vděčnost. Vděčnost jako životní postoj. Ne že by člověk nemohl chtít, aby něco bylo líp – to zajisté může, v tom problém není. Ale vždycky platí, co v onom modelovém příběhu zaznělo: dostali jsme život, k němu vše, co je nutně k životu třeba, a navrch životní poslání, a to všechno dohromady není samo sebou a důvod k vděčnosti to určitě je.

Za druhé: I kdybychom si připadali jako v ráji, zlu se nevyhneme a jeho dealeři nám to připomenou. Odkud se to zlo vzalo a proč Bůh všechna pokušení raději neplotil, to jsou poněkud nadbytečné otázky – prostě je to tak a na nás je, abychom se rozhodovali, co a jak dál: zda si necháme vnutit roli jejich zákazníků; zda se postavíme do fronty na minulost nebo na světlé zítřky (však to potomci zaplatí, po nás potopa), nebo zda dokážeme rozlišit, co je jen bouda, kterou nám ušili na míru.

Za třetí: Naděje. Když Adam s Evou hadovi naletěli, ozval se odkudsi Boží hlas: “Adame, kde jsi?” Ne že by Hospodin nevěděl, kde se Adam skrývá – ta otázka znamená: “Kam ses to nechal zlákat?” Boží láska nevychladla a Boží zájem o vás nepomíní, ani když sejdete z cesty hodně daleko.

Za čtvrté: Povídal jednou Ježíšovi jeden mladý muž: “Mistře, od dětství dodržuju všechna přikázání a nikdy jsem nešlápl vedle. Co mám ještě dělat, abych měl podíl na věčném životě?” Ježíšovu odpověď si asi pamatujete: “Co kdyby sis všiml, že jsou kolem tebe lidi, kteří tě potřebují? Tak buď s nimi a pomoz jim, třeba z toho, co máš.”

Pokusím se to shrnout. Za první: vděčnost za to, co jsme dostali (však to není žádná samozřejmost). Za druhé: obezřetnost, abych nenaletěl na kdejaké pokušení. Za třetí: naděje, že mě Bůh nepustí k vodě, přestože jsem zase na něco naletěl. A za čtvrté: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého – ono je té Boží lásky, co jsme dostali, tolik, že máme na rozdávání; a bude se nám tuze hodit, budeme-li někdy skoro na dně, když se najde někdo, kdo při tom rozdávání bude pamatovat i na nás.

Svatý Bože, díky, že nás vedeš za ruku i ve tmě a že nás té tmě nenecháváš napospas. Amen.

Gn 3,1-9 Nejzchytralejší ze vši polní zvěře, kterou Hospodin Bůh učinil, byl had. Řekl ženě: "Jakže, Bůh vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?" ² Žena hadovi odvětila: "Plody ze stromů v zahradě jíst smíme. ³ Jen o plodech ze stromu, který je uprostřed zahrady, Bůh řekl: »Nejezte z něho, ani se ho nedotkněte, abyste nezemřeli.«" ⁴ Had ženu ujišťoval: "Nikoli, nepropadnete smrti. ⁵ Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevřou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé." ⁶ Žena viděla, že je to strom s plody dobrými k jídlu, lákavý pro oči, strom slibující vševědoucnost. Vzala tedy z jeho plodů a jedla, dala také svému muži, který byl s ní, a on též jedl. ⁷ Oběma se otevřely oči: poznali, že jsou nazí. Spletli tedy fíkové listy a přepásali se jimi. ⁸ Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromoví v zahradě. ⁹ Hospodin Bůh zavolał na člověka: "Kde jsi?"

L 18,18-27 Jeden z předních mužů se ho otázal: "Mistře dobrý, co mám dělat, abych měl podíl na věčném životě?" ¹⁹ Ježíš mu řekl: "Proč mi říkáš 'dobrý'? Nikdo není dobrý, jedině Bůh. ²⁰ Příkázání znáš: Nezcizoložíš, nezabiješ, nebudeš krást, nevydáš křivé svědectví, cti otce svého i matku." ²¹ On řekl: "To všechno jsem dodržoval od svého mládí." ²² Když to Ježíš uslyšel, řekl mu: "Jedno ti ještě schází. Prodej všechno co máš, rozděľ chudým a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne!" ²³ On se velice zarmoutil, když to slyšel, neboť byl velmi bohatý. ²⁴ Když Ježíš viděl, jak se zarmoutil, řekl: "Jak těžko vejdou do Božího království ti, kdo mají bohatství! ²⁵ Snáze projde velbloud uchem jehly, než aby bohatý člověk vešel do Božího království." ²⁶ Ti, kdo to slyšeli, řekli: "Kdo tedy může být spasen?" ²⁷ Odpověděl: "Nemožné u lidí je u Boha možné."